

Od predsodkov do povezanosti: teorija o medskupinskem stiku

DOI: <https://doi.org/10.55707/ds-po.v40i3-4.205>

Prejeto 12. 7. 2025 / Sprejeto 3. 11. 2025

Znanstveni članek

UDK 373.3.013.42:316.647.8

KLJUČNE BESEDE: teorija o medskupinskem stiku, socialna pedagogika, predsodki, vključenost

POVZETEK – Teorija medskupinskega stika ima za socialnopedagoško področje, ki si prizadeva za zmanjševanje marginaliziranosti različnih družbenih skupin, velik pomen, saj predpostavlja, da je mogoče predsodke med različnimi družbenimi skupinami zmanjševati preko stika med njimi, zlasti kadar so izpolnjeni določeni pogoji, kot npr. enak status med skupinami, skupni cilji in institucionalna podpora. V prispevku predstavimo rezultate tradicionalnega pregleda literature o teoriji medskupinskega stika. V kontekstu socialne pedagogike opredelimo v znanosti utemeljene strategije za krepitev pozitivnih učinkov medskupinskega stika in izpostavimo pomen obstoja priložnosti za medskupinski stik ter pogoje, ki povečujejo verjetnost za zmanjšanje predsodkov na podlagi le-tega. Predstavimo primer uporabe teorije medskupinskega stika pri oblikovanju vključujočih praks v vzgojno-izobraževalnem sistemu, pri čemer izpostavimo ključno vlogo socialnopedagoške prakse. Pregled literature kaže, da ima teorija medskupinskega stika sicer velik potencial za razvoj socialnopedagoške teorije in prakse, ki pa v slovenskem vzgojno-izobraževalnem prostoru zahteva nadaljnjo kontekstualizacijo in empirično preverjanje.

Received 12. 7. 2025 / Accepted 3. 11. 2025

Scientific paper

UDC 373.3.013.42:316.647.8

KEYWORDS: intergroup contact theory, social pedagogy, education, prejudice, inclusion.

ABSTRACT – The theory of intergroup contact holds considerable significance for the field of social pedagogy, which is dedicated to reducing the marginalisation of diverse social groups. The theory posits that prejudice between different social groups can be mitigated through contact, particularly when specific conditions are met – such as equal group status, shared goals, and institutional support. This paper presents the findings of a traditional literature review on intergroup contact theory. Within the context of social pedagogy, we identify scientifically grounded strategies for enhancing the positive effects of intergroup contact and emphasise the importance of creating opportunities for such contact, alongside the conditions that increase the likelihood of prejudice reduction. The paper also discusses an example of applying intergroup contact theory to the development of inclusive practices within the educational system, highlighting the key role of social pedagogical practice. The review suggests that while the theory of intergroup contact holds significant potential for the advancement of social pedagogical theory and practice, its implementation in the Slovenian educational context requires further contextualisation and empirical validation.

1 Uvod

Teorija medskupinskega stika, ki obravnava možnost, da bi stik med posamezniki različnih družbenih skupin lahko privedel do zmanjšanja predsodkov med njimi, je ključna za socialnopedagoško področje, saj je ena izmed osrednjih nalog socialne pedagogike zmanjševanje marginaliziranosti svojih ciljnih populacij (npr. Bogdan Zupančič, 2020; Krajncan, 2021; Razpotnik, 2006; Vukovič idr., 2024). V pričujočem prispevku teorijo medskupinskega stika opredelimo v socialnopedagoškem kontekstu, pri čemer se osredotočimo na prostor vzgoje in izobraževanja (VIZ), kjer je ustvarjanje spodbudnega pedagoškega okolja ključnega pomena, saj “učni proces poteka v določenih oko-

liščinah, ki opredeljujejo in določajo učne izide, torej ustvarjajo bolj ali manj pozitivno delovno vzdušje v šoli. Če okolje zaznamujejo toplina, razumevanje in spoštovanje, učenci bolj in hitreje usvajajo znanje ter bolj razumejo, kar se učijo.” (Selimović idr., 2018, str. 67).

Raziskovanje teorije medskupinskega stika delimo na dve ključni obdobji. Začetne faze prvega obdobja je zaznamoval Williams (1947) s svojim delom *The reduction of Intergroup Tensions*, medtem ko za najbolj vplivnega raziskovalca s tega področja in obdobja velja Gordon Allport. V svoji knjigi *The Nature of Prejudice* (Allport, 1954) je opredelil vpliv medskupinskega stika na raven predsodkov pri udeleženi kot kompleksen fenomen, ki ga pogojujejo različni dejavniki. Pred tem so domneve o tem, kako na stopnjo predsodkov vpliva stik med posamezniki različnih skupin, zaznamovale predvsem neznanstvene razprave, ki so izhajale iz dveh skrajnih stališč. Bodisi so medskupinski stik opredeljevale kot zanesljivo izhodišče za konflikte ali pa kot gotovo strategijo, ki vsakokrat vodi do medsebojnega razumevanja in zmanjšanja predsodkov (Pettigrew in Tropp, 2011). Allport (1954, str. 281) v omenjeni knjigi predstavi mnogokrat citirano hipotezo o medskupinskem stiku, ki jo pospremi z opozorilom, da stik med dvema populacijama ne bo vodil do zmanjšanja predsodkov, če so ti preveč zakoreninjeni v posameznikovem doživljanju, in povzame pogoje, ki naj bi spodbujali ugodne izide medskupinskega stika: “Predsodki se lahko zmanjšajo s stikom med večinsko in manjšinsko skupino, če ta stik poteka v okoliščinah, kjer imata skupini enak status in zasledujeta enake cilje. Učinek se močno poveča, če je ta stik podprt z institucionalno podporo (npr. z zakonom, običaji ali lokalno klimo) in če vodi k prepoznavi skupnih interesov ter skupne človeškosti med člani obeh skupin.”

Allportovo hipotezo so kasneje testirali številni raziskovalci, med katerimi s svojimi pregledi literature izstopajo Brown in Hewstone (2005) ter Thomas Pettigrew in Linda Tropp (2006, 2011), ki zaznamujejo prehod v drugo obdobje raziskovanja teorije medskupinskega stika. Thomas Pettigrew in Linda Tropp (2006) z večletnim preučevanjem fenomena in s prvo obsežnejšo metaanalizo obstoječih študij pokažeta, da medskupinski stik običajno zmanjšuje raven predsodkov in sovražnosti do določene skupine – ne pa čisto vedno in pod vsemi pogoji (Pettigrew in Tropp, 2011). Z metaanalizo več kot 500 študij z obravnavanega področja pomembno prispevata k uveljavljanju teorije kot zanesljive, s čimer se raziskovalna skupnost začne osredotočati na specifične vidike teorije, kot so na primer natančni pogoji, v okviru katerih potencialno lahko zmanjšujemo medskupinske nestrpnosti (Paolini idr., 2021).

Metoda

V prispevku smo uporabili metodo tradicionalnega (narativnega) pregleda literature, katerega namen je bil sintetizirati obstoječe znanstvene ugotovitve o teoriji medskupinskega stika z vidika njihove relevantnosti za socialnopedagoško teorijo in prakso. Pregled literature smo izvedli z analizo znanstvenih virov, pridobljenih iz mednarodnih podatkovnih baz, kot sta Scopus in Web of Science, ter ga nadgradili s temeljno literaturo s področja socialne pedagogike.

Rezultati

V nadaljevanju sistematično predstavimo izsledke pregleda literature, pri čemer najprej opredelimo temeljna teoretična izhodišča medkupinskega stika. Nato obravnavamo znanstveno utemeljene strategije za krepitev njegovih pozitivnih učinkov, v zaključnem delu pa prikažemo še primer njegove uporabe pri oblikovanju vključujočih socialnopedagoških praks.

2 Teorija medkupinskega stika

Teorijo medkupinskega stika so dolgo časa spremljale kritike, da je njena vrednost družbeno nepomembna, saj naj bi pozitiven medkupinski stik med posamezniki različnih družbenih skupin vodil le do zmanjšanja predsodkov v odnosu do posameznikov, s katerimi je stik potekal, ne pa tudi do celotne družbene skupine posameznika. Pettigrew in Tropp (2011) pokažeta, da pozitivne posledice medkupinskega stika presegajo zgolj medosebno raven in se generalizirajo na celotne družbene skupine, poleg tega pa tipično vztrajajo v različnih socialnih situacijah. Poročata tudi o možni generalizaciji na druge družbene skupine (ne zgolj na tiste, s katerimi je imel posameznik pozitiven medkupinski stik), kar poimenujeta "sekundarni učinek prenosa" (angl. the secondary transfer effect). Ta učinek medkupinskega stika ima izjemen pomen, predvsem zato, ker raziskave kažejo, da predsodki pri posameznikih praviloma pozitivno korelirajo (Allport, 1954; Meeusen in Kern, 2016; Zick idr., 2011), vendar pa, za zdaj še omejene in manj natančne raziskave, v tem primeru ne kažejo tako zanesljivih rezultatov. Sekundarni učinek prenosa naj bi bil mogoč tudi v primeru, ko oseba ni imela direktnega stika s posameznikom druge družbene skupine, temveč je bil stik posreden (npr. prek prijatelja, ki je imel neposreden stik). Tovrstni neposredni in posredni sekundarni učinki prenosa naj bi bili najbolj prenosljivi med skupinami, ki jih družijo določene kulturne ali druge podobnosti. Čeprav posredni stik ni del Allportove teorije (1954), pa mu raziskovalci v novejših študijah, tudi zaradi spremenjenih družbenih pogojev, kot sta razvoj tehnologije in družbenih omrežij, posvečajo vedno več pozornosti (npr. Birtel idr., 2018; Bernardo idr., 2017; Boccanfuso idr., 2021; Farmer, 2023; White idr., 2020; Zhou idr., 2019). White idr. (2021) razlikujejo med tremi ključnimi oblikami posrednega medkupinskega stika: razširjeni stik (angl. extended contact) (prijateljevanje z osebami, ki imajo prijateljske vezi z drugimi družbenimi skupinami), stik prek opazovanja (angl. vicarious contact) (opazovanje pozitivnih interakcij med osebami različnih družbenih skupin) in zamišljeni stik (angl. imagined contact) (zamišljanje pozitivnega medkupinskega stika). Med novejše oblike posrednega stika prištevamo spletni stik (angl. e-contact, electronic contact), pri katerem gre za strukturiran posredni medkupinski stik, ki se odvija v spletnem okolju (White idr., 2015). Meleady idr. (2019) so predlagali taksonomijo učinkov prenosa, ki vključuje tudi "terciarne učinke prenosa" (angl. tertiary transfer effects). Ti učinki naj bi se kazali v kognitivni liberalizaciji (angl. cognitive liberalisation) (Hodson idr., 2018), ki naj bi pozitivno vplivala tudi na širše kognitivne funkcije izven medkupinskega stika (npr. ustvarjalnost, produktivnost, fleksibilnost pri

reševanju problemov, kompleksno razmišljanje, kulturna odprtost, socialne kompetence, moralno razmišljanje itn.) (Boin idr., 2021).

Poleg tega Pettigrew in Tropp (2011) v svoji metaanalizi pokažeta, da so pozitivne posledice medskupinskega stika pomembne ne glede na geografsko lokacijo oz. kulturno okolje. Medskupinski stik je bil zgodovinsko najpogostejše raziskan v kontekstu etičnih in rasnih manjših, Pettigrew in Tropp (2011) pa ugotavljata, da je relevanten tudi za druga področja, kot so na primer telesne oviranosti in motnje v duševnem razvoju. V kontekstu spolne usmerjenosti raziskave kažejo še posebej močan pozitiven vpliv medskupinskega stika, medtem ko je ta vpliv nekoliko manjši v primeru starostnikov in težav v duševnem zdravju. Razlike med družbenimi skupinami avtorja pripisujeta predvsem kontekstu raziskovalnih okolij (npr. manj pozitivni vplivi medskupinskega stika v institucionalnih okoljih, kjer se stereotipi lahko bolj intenzivno izražajo), kakovosti medskupinskega stika, naravi stereotipov (npr. stereotipi, povezani z nepredvidljivostjo, ki krepijo anksioznost ob stiku) in ravni izhodiščnih predsodkov (npr. starostniki so pogostejše zaznani kot ranljivi in zbuja občutke sočutja, zato razlika v predsodkih pred in po medskupinskem stiku morda ni tako izrazita). Pettigrew in Tropp (2011) ugotavljata tudi, da je pozitiven vpliv medskupinskega stika pomemben za vse starostne skupine, pri čemer poudarita, da so pozitivni vplivi še posebej izraziti med populacijo otrok (starih 12 let ali manj) in študentov (starih med 18 in 21 let), kar kaže na velik pomen VIZ okolja, ki lahko uspešno zagotavlja socialna okolja, kjer so medskupinski stiki pogosti in kakovostni (intimni, prijateljski, sodelovalni).

Rezultati metaanalize avtorjev Pettigrew in Tropp (2011) kažejo, da uporaba teorije medskupinskega stika v okviru VIZ lahko vodi do zmanjšanja nestrpnosti med različnimi družbenimi skupinami. Takšni pristopi so še posebej pomembni v luči sodobnih ciljev VIZ, saj "izobraževalni sistemi kot temeljne cilje državljanske vzgoje postavljajo oblikovanje stališč in vrednot učencev, njihovo aktivno vključevanje v življenje šole in širše skupnosti ter politično pismenost" (Oblak in Lavrič, 2019, str. 34). V skladu s tem se "sodobne pedagoške smernice nagibajo k subjektivizmu, individualizaciji in inkluzivni paradigmi, pri čemer kakovostni odnosi med pedagoškimi strokovnimi delavci in otroki/mladostniki igrajo pomembno vlogo pri spodbujanju celostnega razvoja le-te" (Bogdan Zupančič in Krajncan, 2019, str. 58). To dodatno potrjuje pomen razvijanja kakovostnih medskupinskih stikov kot enega temeljnih dejavnikov oblikovanja vključujočega in demokratičnega šolskega okolja. V nadaljevanju predstavljamo možnosti, kako je verjetnost za pozitivne učinke medskupinskega stika mogoče povečati.

3 Strategije za krepitev pozitivnih učinkov medskupinskega stika

Priložnosti za medskupinski stik

Za to, da bi se medskupinski stik sploh lahko zgodil, morajo obstajati priložnosti, kjer se različne družbene skupine lahko srečajo. Vendar pa raziskave kažejo, da kljub priložnostim ni nujno, da se bo medskupinski stik zgodil, saj so skupine pogosto nagnjene k segregiranju (Dixon idr., 2020; Ramiah idr., 2015), zaradi česar bi bilo v kontekstu VIZ ustanov smotrno tovrstne medskupinske stike dodatno usmerjati. Pri tem je

v ozir potrebno vzeti dejavnike, ki vplivajo na nagnjenje posameznikov oz. skupin, da se zadržujejo znotraj lastnih skupin, kot so negativna prepričanja o določeni družbeni skupini, stereotipi, občutki anksioznosti, strahu in negotovosti, močni občutki notranje skupinske pripadnosti in občutki psihološke ali fizične ogroženosti (Bettencourt, 2019). Na drugi strani Kauff idr. (2021) v svojem sistematičnem pregledu literature opredelijo tudi dejavnike, ki povečujejo verjetnost za medskupinski stik na mikro, mezo in makro ravni. Na mikro ravni medskupinski stik recimo napovedujejo naslednji dejavniki, relevantni za socialnopedagoško področje:

- pretekle izkušnje neposrednega medskupinskega stika,
- izkušnje z zamišljanjem oz. simulacija medskupinskega stika,
- prepričanje, da bo medskupinski stik privedel do dosega določenega cilja (npr. osvojenih novih veščin, novega znanja o družbeni skupini, izraza solidarnosti, novih prijateljstev), in
- občutek samozavesti v navezavi medskupinskih stikov.

V tem kontekstu Stathi idr. (2011) ugotavljajo, da že zamišljanje pozitivnega stika z določeno družbeno skupino lahko vodi do močnejšega občutka samozavesti v medskupinskih stikih in posledično do izboljšanja medskupinskih odnosov. Na mezo ravni iskanje medskupinskega stika in medskupinske interakcije spodbujajo dejavniki, ki poudarjajo skupne vrednote med dvema različnima skupinama, kar je mogoče doseči prek izpostavljanja skupne identitete med dvema različnima družbenima skupinama in z izpostavljanjem večdimenzionalnosti identitete posameznikov ob hkratnem upoštevanju razlik in podobnosti med skupinami. Poleg tega naklonjenost do medskupinskega stika krepijo tudi pozitivni občutki do lastne skupine, ki prek varne in zrele pripadnosti zmanjšujejo negotovosti v odnosu do drugih skupin. Podobno tudi prisotnost vrstniške znotrajskupinske podpore in zaposlenih zagotavlja občutek varnosti, ki lahko vodi do medskupinskega stika kljub občutkom anksioznosti (Kauff idr., 2021). Na pripravljenost za medskupinski stik vpliva tudi zgodovina resnih medskupinskih konfliktov (npr. vojne, kolonializem, genocidi), kar pa je področje, ki mu v tem prispevku zaradi kompleksnosti in obsežnosti tematike ne bomo posvetili dodatne pozornosti (glej npr.: Bilewicz idr., 2019; Čehajić-Clancy in Bilewicz, 2020; Green idr., 2017; Witkowska idr., 2019). Na makro ravni medskupinski stik recimo spodbujajo norme, ki so prisotne v določeni družbi oz. lokalni skupnosti in spodbujajo spoštovanje med različnimi družbenimi skupinami. Prenašajo jih lahko množični mediji, ustanove s svojimi politikami in odločitvami, države z antidiskriminatorno zakonodajo in VIZ ustanove. Na družbene norme namreč vplivajo različni dejavniki, kot so odnos učiteljev, nacionalni dokumenti, odločitve političnih vodij in sodne odločbe (Kauff idr., 2021). Opisane okoliščine na mikro, mezo in makro ravni so sicer lahko implementirane v socialnopedagoških praksah, da bi se povečale verjetnosti za medskupinski stik, vendar pa ne zagotavljajo nujno pozitivnega medskupinskega stika, ki bi vodil do zmanjšanja predsodkov med udeleženi posamezniki.

Pogoji, ki povečujejo verjetnost za zmanjšanje predsodkov na podlagi medskupinskega stika

Allport (1954) kot ključne štiri pogoje, ki povečujejo verjetnost za zmanjšanje predsodkov na podlagi medskupinskega stika, navede:

- enak status med osebami različnih družbenih skupin, ki so v stiku (oz. višji status predstavnikov marginalizirane skupine);
- skupne cilje in interese med posamezniki, vpete v medskupinski stik;
- okoliščine, ki predpostavljajo sodelovanje med posamezniki različnih skupin oz. občutek kolektivnosti; in
- s strani določene ustanove voden medskupinski stik.

Pettigrew in Tropp (2011) te pogoje kljub raznolikosti vključenih raziskav, ki ne navajajo vedno narave stika, skušata preveriti v svoji metaanalizi. Njuni rezultati pokažejo, da študije, eksplicitno oblikovane v skladu z Allportovimi optimalnimi pogoji za medskupinski stik (Allport, 1954), kažejo močnejšo povezanost med medskupinskim stikom in zmanjšano raven predsodkov kot pa druge študije, v katerih ni navedeno, katerim pogojem sledijo. Poleg tega njuna metaanaliza pokaže, da tudi druge študije, ki niso nujno sledile Allportovim pogojem, kažejo na zmanjšanje predsodkov po medskupinskem stiku. Iz tega avtorja izpeljeta, da Allportovi pogoji sicer res povečujejo verjetnost za zmanjšanje predsodkov, niso pa nujni. Čeprav Pettigrew in Tropp (2011) poudarjata, da bi morali vse štiri dejavnike obravnavati kot celoto sovplivajočih faktorjev, ko v praksi skušamo ustvariti optimalne pogoje za zmanjševanje predsodkov, pa je njuna metaanaliza pokazala, da ima še posebno občutno vlogo institucionalna podpora, kar kaže na potencialno velik pomen VIZ ustanov in socialnopedagoške prakse.

Pomembno vlogo pri spodbujanju pozitivnih učinkov medskupinskega stika raziskovalci pripisujejo tudi razpoznavnosti skupinske pripadnosti. Na eni strani ugotavljajo, da izstopajoča skupinska pripadnost lahko krepi občutke anksioznosti med predstavniki nemarginalizirane skupine, kar bi lahko vodilo do manj ugodnih rezultatov medskupinskega stika (npr. Bettencourt idr., 2019). Na drugi strani pa je prepoznavanje skupinske pripadnosti določene osebe ključna, saj se tako pozitivni učinki medskupinskega stika s posameznikom lahko generalizirajo na njegovo celotno družbeno skupino (npr. Brown in Hewstone, 2005). Pettigrew (1998) upošteva obe vrsti opisanih predpostavk in razvije idejo o perspektivi zaporedja. Avtor zagovarja, da bi bilo v začetnih fazah stika smiselno minimalizirati prepoznavnost medskupinske pripadnosti in na tak način zmanjšati potencialne občutke anksioznosti. Potem ko se oblikujejo medskupinski odnosi, pa bi bilo smotno prepoznavnost skupinske pripadnosti ponovno okrepiti, da bi se lahko pozitivni učinki medskupinskega stika med posamezniki prenesli tudi na širše družbene skupine.

V literaturi se kot spodbujevalce pozitivnih učinkov medskupinskega stika omenja tudi znanje o skupini, s katero je oseba v stiku, zmožnost empatije do predstavnikov določene družbene skupine in zmanjševanje občutkov anksioznosti v odnosu do predstavnikov skupine. Pettigrew in Tropp (2011) v svoji metaanalizi preverita tudi te predpostavke. Ugotovita, da ima znanje o skupini med tremi omenjenimi spodbujevalci najmanjši vpliv na zmanjševanje ravni predsodkov v medskupinskem stiku. Avtorja izpostavita potrebo po natančnejših raziskavah, ki bi pokazale, kako specifično znanje

vpliva na raven predsodkov. Predvidevata, da bi lahko znanje, ki omogoča bolj uspešno navigiranje socialne interakcije s predstavniki manjšin, zmanjševalo raven anksioznosti v medskupinskem stiku in s tem posledično povečalo verjetnost za zmanjšanje predsodkov med predstavniki večinske populacije. Za občutke anksioznosti se je namreč izkazalo, da imajo velik vpliv na raven predsodkov. Metaanaliza je pokazala, da medskupinski stik zmanjšuje raven anksioznosti kot posledice medskupinskega stika, in obratno, zmanjšana raven anksioznosti povečuje verjetnost za znižanje ravni predsodkov. Podobno pa velja tudi za empatijo, ki se je prav tako izkazala za zelo pomemben faktor.

Socialnopsihološka spoznanja na eni strani kažejo na to, da "sprememba v odnosu" (angl. attitude) do posamezne družbene skupine lahko privede do "spremembe v vedenju" do iste družbene skupine. Obenem pa velja tudi obratno, kar je še posebej pomembno za razumevanje pogojev, ki povečujejo verjetnost za pozitivne učinke medskupinskega stika. Socialne okoliščine, v katerih veljajo norme, ki zahtevajo spremembo vedenja v smeri sprejemanja, lahko vodijo tudi do spremembe v odnosu do določene družbene skupine (Pettigrew in Tropp, 2011). Te ugotovitve kažejo na pomen klime v VIZ ustanovah. Institucije, kjer prevladujejo norme in pričakovanja, vezana na promocijo spoštljivega vedenja v odnosu do raznolikosti, lahko prispevajo k bolj sprejemajočemu odnosu do skupin z marginaliziranimi življenjskimi okoliščinami in zmanjšanju predsodkov pri mladih. Pomen šolske klime izpostavljajo številne raziskave, ki kažejo, da je pozitivna šolska klima povezana z bolj varnimi VIZ okolji (npr. Hultin idr., 2021; Marchante idr., 2022). Za pozitivne učinke medskupinskega stika so dodatno pomembne ponovitve stika, saj zmanjšujejo verjetnost za občutke nelagodja v tovrstnih socialnih interakcijah in jih normalizirajo. Učinkovite pa so tudi nekatere druge strategije, kot sta recimo osredotočenost na podobnosti med predstavniki različnih družbenih skupin in osredotočanje na potencialna predhodna medskupinska prijateljstva v življenju osebe, preden ta stopi v medskupinski stik (Pettigrew in Tropp, 2011).

4 Primer uporabe teorije medskupinskega stika pri oblikovanju vključujočih socialnopedagoških praks

Izhajajoč iz vedenja, da je ena izmed osrednjih nalog socialne pedagogike zmanjševanje marginaliziranosti ciljnih populacij (Bogdan Zupančič, 2020), v povezavi s teorijo medskupinskega stika v nadaljevanju predstavljamo enega izmed možnih načinov uporabe teorije medskupinskega stika pri oblikovanju vključujočih socialnopedagoških praks v polju obravnave otrok/mladostnikov v izvendružinskih VIZ ustanovah, pri čemer zasledujemo naslednjo hipotezo: sočasno obiskovanje pouka otrok/mladostnikov, nameščenih v izvendružinskih VIZ ustanovah, in otrok/mladostnikov šolskega okoliša povečuje verjetnost za pozitivne učinke medskupinskega stika.

Pri navedenem izpostavljamo primer Vzgojnega doma Veržej. V interni OŠ, ki v sklopu dotične ustanove predstavlja posebnost v slovenskem prostoru in je hkrati edina tovrstna VIZ institucija, se "pod eno streho" (v okviru OŠ, ki jo obiskujejo tudi zunanji učenci oz. učenci šolskega okoliša te občine) šolajo tudi otroci/mladostniki, ki so nameščeni v vzgojni dom in za katere je značilna sinteza kompleksnih dejavnikov, ki se izražajo na kontinuumu čustvenih in vedenjskih težav in/ali motenj. Ti so po večini

vključeni v homogene oddelke (z izključno domsko populacijo), nekateri izmed njih (katerih težave niso tako kompleksne) pa se šolajo v heterogenih oddelkih (z nedomsko populacijo) (Marovič, 2020). Če navedeno povežemo s teorijo medskupinskega stika – za katero vemo, da:

- stiki med posamezniki različnih družbenih skupin lahko privedejo do zmanjšanja predsodkov med njimi (Pettigrewa in Tropp, 2011);
- “sprememba v odnosu” do posamezne družbene skupine lahko privede do “spremembe v vedenju” do iste družbene skupine;
- pozitivne posledice medskupinskega stika presegajo medosebno raven in se v obliki “sekundarnega učinka prenosa” generalizirajo na celotne družbene skupine;
- so pozitivni vplivi še posebej izraziti med populacijo otrok, kar kaže na veliko vlogo VIZ področja (prav tam).

Heterogene oddelke zaradi sočasnega obiskovanja pouka domske (marginalizirane) populacije ter nedomske (večinske) populacije vidimo kot primer dobre prakse za možnost povečevanja pozitivnih učinkov medskupinskega stika ter možnost oblikovanja vključujočih socialnopedagoških praks, ki lahko pozitivno (so)vplivajo na obe zgoraj izpostavljeni skupini otrok/mladostnikov.

5 Sklep

Čeprav predstavljen primer ponuja le enega izmed možnih načinov uporabe teorije medskupinskega stika v socialnopedagoški praksi, pa je teorija prenosljiva tudi na druga področja socialnopedagoškega dela z marginaliziranimi skupinami (npr. LGBT+ osebe, etnične manjšine, različne skupine mladih s posebnimi potrebami, starostniki ipd.). Prav tako ima socialnopedagoška praksa – kjer so se institucionalna podpora in ustrezni pogoji stika izkazali za ključna dejavnika (npr. Pettigrew in Tropp, 2011) – v celotnem VIZ sistemu pomembno vlogo tudi pri ustvarjanju vključujočega okolja, ki omogoča kakovostne stike, zmanjšuje marginalizacijo in stremi k opolnomočenju posameznika, da se bo lažje soočal z izzivi sodobne heterogene družbe. Ti izzivi so namreč pogosto povezani s “posledicami globalizacije, ki se kažejo v kulturni, verski in izobraževalni heterogenosti” (Pliberšek, 2025, str. 1), in bodo v VIZ sistemu vedno bolj aktualni. Poleg tega lahko teorija manjšinskega stresa v kontekstu VIZ pomeni odmik od prevladujočega učnega vidika ter okrepi vzgojni aspekt izobraževalnega procesa, saj lahko pri učečih spodbuja in krepi pomembne lastnosti, ki bi morale imeti svoje mesto v VIZ sistemu, na primer “občutek za družbeno odgovornost posameznika in skrb za druge” (Grandić in Bosanac, 2019, str. 53).

Ker smo se v prispevku opirali predvsem na raziskovalna spoznanja iz tujine, bi nadaljnje obravnave teorije medskupinskega stika ter implementacije le-te v slovenski VIZ prostor zahtevale kontekstualizacijo in empirično preverjanje.

Nika Ferbežar, Mateja Marovič, PhD

From Prejudice to Connection: The Significance of Intergroup Contact

The intergroup contact theory, which suggests that interaction between individuals from different social groups can reduce prejudice, is particularly relevant to social pedagogy, whose central aim is to reduce the marginalisation of target populations (e.g. Bogdan Zupančič, 2020; Krajncan, 2021; Razpotnik, 2006; Vuković et al., 2024). In this context, the paper examines the application of the intergroup contact theory within the socio-pedagogical practice, with a particular focus on educational settings.

Research on the intergroup contact theory is generally divided into two key phases. The first phase began with Williams (1947), but was most notably shaped by Gordon Allport. In *The Nature of Prejudice* (1954), Allport posited that intergroup contact could effectively reduce prejudice if certain conditions were met. Prior to his work, assumptions regarding intergroup interactions were largely speculative, ranging from beliefs that such encounters inevitably incited conflict to notions that they always fostered mutual understanding (Pettigrew & Tropp, 2011). Allport (1954) introduced the widely cited contact hypothesis, asserting that prejudice may be reduced if intergroup contact occurs under the following conditions: equal status between groups, pursuit of common goals, cooperation and institutional support. He warned, however, that deeply entrenched prejudice could render such contact ineffective. In the second phase of the research, scholars like Brown and Hewstone (2005) and Pettigrew and Tropp (2006, 2011) tested Allport's hypothesis through extensive meta-analyses. Their synthesis of over 500 studies confirmed that intergroup contact generally reduces prejudice – though not always and under all conditions (Paolini et al., 2021).

Critics have argued that the theory's effects were limited to attitudes toward individual outgroup members, not generalisable to the wider group. However, Pettigrew and Tropp (2011) demonstrated that positive effects often generalise beyond the immediate contact, sometimes extending to other outgroups via the "secondary transfer effect". This is significant, as research suggests that prejudices toward various groups often correlate (Allport, 1954; Meeusen & Kern, 2016; Zick et al., 2011). Notably, indirect contact, such as through a friend's positive experience with an outgroup, can also contribute to attitude change. Forms of indirect contact include extended contact (knowing someone with outgroup friends), vicarious contact (observing positive intergroup interactions), and imagined contact (mental simulation of intergroup encounters) (White et al., 2021). A more recently identified form of indirect intergroup contact is "electronic contact" (or e-contact), which involves intergroup interaction facilitated through online environments (White et al., 2015). Some researchers have also introduced the notion of "tertiary transfer effects", linked to cognitive liberalisation – enhancements in broader cognitive functions such as creativity, flexibility, and moral reasoning – following positive intergroup contact (Hodson et al., 2018; Boin et al., 2021). Moreover, Pettigrew and Tropp (2011) reported that positive effects are consistent across cultural contexts and extend beyond ethnicity and race, applying to disability, sexual orientation, and mental health. The strength of these effects varies,

often influenced by contextual factors, the nature of stereotypes, and initial prejudice levels. Importantly, intergroup contact has proven particularly beneficial for children and young adults, underscoring the potential of educational settings to facilitate effective contact (Pettigrew & Tropp, 2011).

Effective intergroup contact requires opportunities for diverse groups to meet. However, segregation often persists even when such opportunities exist (Dixon et al., 2020; Ramiah et al., 2015). Educational institutions should actively structure contact opportunities. Barriers include stereotypes, anxiety, fear, perceived threats, and strong in-group identification (Bettencourt, 2019). On the other hand, Kauff et al. (2021), in their systematic review of the literature, identify a range of factors that increase the likelihood of intergroup contact across the micro, meso, and macro levels. At the micro level, intergroup contact is predicted by several factors relevant to the field of social pedagogy. These include:

- previous experiences of direct intergroup contact;
- experiences involving the imagination or mental simulation of intergroup encounters;
- the belief that intergroup contact will lead to the achievement of a specific goal (e.g. the acquisition of new skills, enhanced understanding of another social group, expressions of solidarity, or the formation of new friendships); and
- a sense of confidence in engaging in intergroup interactions.

In this context, Stathi et al. (2011) found that even the mental simulation of a positive interaction with a member of another social group can enhance self-confidence in intergroup situations, thereby contributing to improved intergroup relations. At the meso level, the pursuit of intergroup contact and interaction is supported by factors that highlight shared values between different social groups. This may be facilitated by emphasising a common identity that transcends group boundaries, alongside recognising the multidimensional nature of individual identities and acknowledging both differences and similarities between groups. Additionally, positive feelings towards one's own group – fostered through secure and mature group belonging – can reduce uncertainty in relation to other groups and encourage openness. Similarly, the presence of intra-group peer support and support from staff can promote a sense of psychological safety, thereby enabling intergroup contact even in the presence of intergroup anxiety (Kauff et al., 2021). Historical experiences of intergroup conflict – such as war, colonialism, or genocide – also influence willingness to engage in intergroup contact. However, due to the complexity and scope of this issue, it lies beyond the remit of the present paper (see e.g. Bilewicz et al., 2019; Čehajić-Clancy & Bilewicz, 2020; Green et al., 2017; Witkowska et al., 2019). At the macro level, intergroup contact may be fostered by societal or community norms that promote respect and cooperation between diverse social groups. These norms may be shaped and reinforced through mass media, institutional policies and decisions, state anti-discrimination legislation, and educational institutions. Influences on the development of such norms include the attitudes of educators, national policy frameworks, political leadership, and judicial rulings (Kauff et al., 2021). While the factors outlined at the micro, meso, and macro levels can be integrated into socio-pedagogical practice to enhance the likelihood of intergroup contact, they do

not, in themselves, ensure that such contact will be positive or result in a reduction of prejudice among participants.

Allport (1954) identifies four key conditions that increase the likelihood of reducing prejudice through intergroup contact:

- equal status between individuals from different social groups (or higher status for marginalized group members),
- shared goals and interests,
- circumstances that encourage cooperation and a sense of collectivity, and
- organised intergroup contact by an institution.

Pettigrew and Tropp (2011) tested these conditions in their meta-analysis and found that studies adhering to Allport's optimal conditions showed a stronger link between intergroup contact and reduced prejudice compared to studies that did not specify the conditions followed. Additionally, their analysis revealed that even studies not explicitly following Allport's conditions still showed reduced prejudice. They conclude that while Allport's conditions increase the likelihood of prejudice reduction, they are not strictly necessary. Pettigrew and Tropp emphasise the importance of considering all four factors as a whole in practice. Their meta-analysis also highlights the significant role of institutional support, suggesting the potential importance of educational institutions and social pedagogy in fostering intergroup contact.

Social pedagogy aims to reduce marginalisation among target populations (Bogdan Zupančič, 2020), and intergroup contact theory provides a framework for forming inclusive practices, especially when working with children and adolescents in residential educational institutions. We hypothesise that when children from residential institutions attend classes alongside peers from the local community, the likelihood of positive intergroup contact effects increases. This is explored through the case of the Educational home Veržej (sl. Vzgojni dom Veržej), where a unique model in Slovenia allows residential and external students to learn together. Residential students often face emotional and behavioural challenges, with most placed in homogeneous classes, while those with fewer challenges join heterogeneous classes with non-residential students (Marovič, 2020). According to intergroup contact theory:

- contact between different social groups can reduce prejudice (Pettigrew & Tropp, 2011);
- attitude changes towards one group can lead to behavioural changes towards that group;
- these positive effects may extend to wider social groups through secondary transfer; and
- the positive impact is especially strong in children, highlighting the role of education.

We view the heterogeneous classroom model as a promising practice for fostering intergroup contact, which can benefit both marginalised and majority groups.

To conclude, intergroup contact theory offers a robust framework for prejudice reduction and social inclusion, especially within educational and socio-pedagogical contexts. By ensuring meaningful opportunities for contact and attending to both micro- and macro-level factors, practitioners can foster environments conducive to positive

intergroup dynamics. This is especially vital in institutions where diverse groups coexist, but often remain socially fragmented. Although the example presented offers only one possible application of intergroup contact theory within socio-pedagogical practice, it is transferable to other areas of socio-pedagogical work involving marginalised groups – such as LGBT+ individuals, ethnic minorities, and various groups of young people with special needs (e.g. Kermenauer et al., 2021; Mithans et al., 2023; Smrtnik Vitulić & Rojnik, 2021), as well as older adults, among others.

Given that the present discussion has drawn primarily on international research findings, further exploration of intergroup contact theory and its implementation within the Slovenian educational context would necessitate careful contextualisation and empirical investigation.

LITERATURA

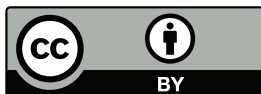
1. Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley Publishing Company.
2. Bernardo, Di A., G., Vezzali, L., Stathi, S., Cadamuro, A. in Cortesi, L. (2017). Vicarious, extended and imagined intergroup contact: A review of interventions based on indirect contact strategies applied in educational settings. *TPM-Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 24(1), 3–21.
3. Bettencourt, L., Dixon, J. in Castro, P. (2019). Understanding how and why spatial segregation endures: A systematic review of recent research on intergroup relations at a micro-ecological scale. *Social Psychological Bulletin*, 14(2), 1–35. <https://doi.org/10.32872/spb.v14i2.33482>
4. Bilewicz, M., Witkowska, M., Pantazi, M., Gkinopoulos, T. in Klein, O. (2019). Traumatic rift: How conspiracy beliefs undermine cohesion after societal trauma?. *Europe's Journal of Psychology*, 15(1), 82–93. <https://doi.org/10.5964/ejop.v15i1.1699>
5. Birtel, M.D., Vezzali, L. in Stathi, S. (2018). Extended contact and affective factors: A review and suggestions for future research. *Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 25(2), 213–238.
6. Boccanfuso, E., White, F. A. in Maunder, R. D. (2021). Reducing transgender stigma via an E-contact intervention. *Sex Roles*, 84(5), 326–336. <https://doi.org/10.1007/s11199-020-01171-9>
7. Bogdan Zupančič, A. (2020). *Proces konceptualizacije socialne pedagogike v Sloveniji* [Doktorska disertacija, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta]. Repozitorij UP. <https://repozitorij.upr.si/Dokument.php?id=23144&lang=slv>
8. Bogdan Zupančič, A. in Krajncan, M. (2019). Odnosna kompetenca strokovnih delavcev v osnovni šoli. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 34(1), 58–72.
9. Boin, J., Rupar, M., Graf, S., Neji, S., Spiegler, O. in Swart, H. (2021). The generalization of intergroup contact effects: Emerging research, policy relevance, and future directions. *Journal of Social Issues*, 77(1), 105–131. <https://doi.org/10.1111/josi.12419>
10. Brown, R. in Hewstone, M. (2005). An integrative theory of intergroup contact. *Advances in Experimental Social Psychology*, 27, 255–343. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(05\)37005-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(05)37005-5)
11. Čehajić-Clancy, S. in Bilewicz, M. (2020). Appealing to moral exemplars: Shared perception of morality as an essential ingredient of intergroup reconciliation. *Social Issues and Policy Review*, 14(1), 217–243. <https://doi.org/10.1111/sipr.12067>
12. Dixon, J., Tredoux, C., Davies, G., Huck, J., Hocking, B., Sturgeon, B., Whyatt, D., Jarman, N. in Bryan, D. (2020). Parallel lives: Intergroup contact, threat, and the segregation of everyday activity spaces. *Journal of Personality and Social Psychology*, 118(3), 457–480. <https://doi.org/10.1037/pspi0000191>
13. Farmer, H. (2023). Reducing dehumanisation through virtual reality: prospects and pitfalls. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 52, 1–7. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2023.101283>
14. Grandić, R. in Bosanac, M. (2019). Presenting and analyzing the academic service learning model. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 34(1), 44–57.

15. Green, E. G., Visintin, E. P., Hristova, A., Bozhanova, A., Pereira, A. in Staerklé, C. (2017). Collective victimhood and acknowledgement of outgroup suffering across history: Majority and minority perspectives. *European Journal of Social Psychology*, 47(2), 228–240. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2237>
16. Hodson, G., Crisp, R. J., Meleady, R. in Earle, M. (2018). Intergroup contact as an agent of cognitive liberalization. *Perspectives on Psychological Science*, 13(5), 523–548. <https://doi.org/10.1177/1745691617752324>
17. Hultin, H., Ferrer-Wreder, L., Engström, K., Andersson, F. in Galanti, M. R. (2021). The importance of pedagogical and social school climate to bullying: a cross-sectional multilevel study of 94 Swedish schools. *Journal of School Health*, 91(2), 111–124. <https://doi.org/10.1111/josh.12980>
18. Kauff, M., Beneda, M., Paolini, S., Bilewicz, M., Kotzur, P., O'Donnell, A. W., Stevenson, C., Wagner, U. in Christ, O. (2021). How do we get people into contact? Predictors of intergroup contact and drivers of contact seeking. *Journal of Social Issues*, 77(1), 38–63. <https://doi.org/10.1111/josi.12398>
19. Krajncan, M. (2021). Indicators of the quality of work in residential treatment centres. *Revija za elementarno izobraževanje*, 14, 7–33. <https://doi.org/10.18690/rei.14.Spec.Iss.7-33.2021>
20. Marchante, M., Coelho, V. A. in Romão, A. M. (2022). The influence of school climate in bullying and victimization behaviors during middle school transition. *Contemporary Educational Psychology*, 71, članek 102111, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2022.102111>
21. Marovič, M. (2020). Medinstitucionalna/multidisciplinarna obravnava otroka/mladostnika namješčenega v vzgojnem zavodu. V M. Volk, T. Štemberger, A. Sila in N. Kovač (ur.), *Medpredmetno povezovanje: pot do uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev* (str. 215–230). Založba Univerze na Primorskem.
22. Meeusen, C. in Kern, A. (2016). The relation between societal factors and different forms of prejudice: A cross-national approach on target-specific and generalized prejudice. *Social Science Research*, 55, 1–15. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2015.09.009>
23. Meleady, R., Crisp, R. J., Hodson, G. in Earle, M. (2019). On the generalization of intergroup contact: A taxonomy of transfer effects. *Current Directions in Psychological Science*, 28(5), 430–435. <https://doi.org/10.1177/0963721419848682>
24. Oblak, J. in Lavrič, M. (2019). Percepcije predmeta domovinska in državljska kultura ter etika. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 34(2), 34–51.
25. Paolini, S., White, F. A., Tropp, L. R., Turner, R. N., Page-Gould, E., Barlow, F. K. in Gómez, Á. (2021). Intergroup contact research in the 21st century: Lessons learned and forward progress if we remain open. *Journal of Social Issues*, 77(1), 11–37. <https://doi.org/10.1111/josi.12427>
26. Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 65–85. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.65>
27. Pettigrew, T. F. in Tropp, L. (2011). *When groups meet: the dynamics of intergroup contact*. Psychology Press.
28. Pettigrew, T. F. in Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>
29. Pliberšek, U. (2025). Raznolikost pedagoških metod pri poučevanju o večkulturnosti. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 40(1), 1–3. <https://doi.org/10.55707/ds-po.v40i1.162>
30. Ramiah, A. A., Schmid, K., Hewstone, M. in Floe, C. (2015). Why are all the White (Asian) kids sitting together in the cafeteria? Resegregation and the role of intergroup attributions and norms. *British Journal of Social Psychology*, 54(1), 100–124. <https://doi.org/10.1111/bjso.12064>
31. Razpotnik, Š. (2006). Izziv socialni pedagogiki: biti glasnica družbenega obrobja. V M. Sande, B. Dekleva, A. Kobolt, Š. Razpotnik in D. Zorc-Maver (ur.), *Socialna pedagogika: izbrani koncepti stroke* (str. 23–37). Pedagoška fakulteta.
32. Selimović, Z., Opić, S. in Selimović, H. (2018). The quality of pedagogical climate in schools. *Didactica Slovenica – Pedagoška obzorja*, 33(3–4), 66–80.
33. Stathi, S., Crisp, R. J. in Hogg, M. A. (2011). Imagining intergroup contact enables member-to-group generalization. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 15(3), 275–284. <https://doi.org/10.1037/a0023752>

34. Vukovič, M., Krajncan, M., Rozman, U. in Vrhunc Pfeifer, K. (2024). Slovenski model pomoči otrokom in mladostnikom s čustvenimi in vedenjskimi težavami ali motnjami. *Socialno delo*, 63(1-2), 55–71.
35. White, F. A., Borinca, I., Vezzali, L., Reynolds, K. J., Blomster Lyshol, J. K., Verrelli, S. in Falomir-Pichastor, J. M. (2021). Beyond direct contact: The theoretical and societal relevance of indirect contact for improving intergroup relations. *Journal of Social Issues*, 77(1), 132–153. <https://doi.org/10.1111/josi.12400>
36. White, F. A., Harvey, L. in Abu-Rayya, H. M. (2015). Improving intergroup relations in the Internet age: A critical review. *Review of General Psychology*, 19(2), 129–139. <https://doi.org/10.1037/gpr0000036>
37. White, F. A., Maunder, R. D. in Verrelli, S. (2020) Text-based E-contact: Harnessing cooperative Internet interactions to bridge the social and psychological divide. *European Review of Social Psychology*, 31(1), 76–119. <https://doi.org/10.1080/10463283.2020.1753459>
38. Witkowska, M., Beneda, M., Čehajić-Clancy, S. in Bilewicz, M. (2019). Fostering contact after historical atrocities: The potential of moral exemplars. *Political Psychology*, 40(3), 565–582. <https://doi.org/10.1111/pops.12529>
39. Zhou, S., Page-Gould, E., Aron, A., Moyer, A. in Hewstone, M. (2019). The extended contact hypothesis: A meta-analysis on 20 years of research. *Personality and Social Psychology Review*, 23(2), 132–160. <https://doi.org/10.1177/1088868318762647>
40. Zick, A., Küpper, B. in Hövermann, A. (2011). Intolerance, prejudice and discrimination: a European report. Friedrich-Ebert-Stiftung.

Prispevek je nastal v okviru programa “Vseživljenjsko učenje za trajnostno družbo prihodnosti” (ARIS P5–0444), ki ga finančno podpira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

This article was written as part of the program “Lifelong Learning for a Sustainable Society of the Future” (ARIS P5–0444), which is financially supported by the Public Agency for Science, Research and Innovation of the Republic of Slovenia.

Besedilo / Text © 2025 Avtor(ji) / The Author(s)

To delo je objavljeno pod licenco CC BY Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.

This work is published under a licence CC BY Attribution 4.0 International.

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Nika Ferbežar, magistrica profesorica socialne pedagogike, asistentka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

E-mail: nika.ferbezar@pef.upr.si

Dr. Mateja Marovič (1975), docentka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

E-mail: mateja.marovic@pef.upr.si